

ФУНКЦІЇ СУЧАСНОГО РИНКУ ОБЛІГАЦІЙ УКРАЇНИ

Процес змін на фондовому ринку відбувається перманентно, як у часі, так і в просторі. Система, яка функціонує в рамках фондового ринку, не є статичною, вона постійно знаходиться у розвитку. Динамічність розвитку фондового ринку визначає механізм його функціонування та трансформації. Фондовий ринок будь-якої країни завжди виступає як барометр суспільного виробництва. Цей ринок дуже чутливо і швидко реагує на всі зміни у виробництві, торгівлі й кон'юнктурі ринку. Існує певна закономірність: курси цінних паперів завжди падають напередодні і, звичайно, під час економічної кризи. В той же час фондовий ринок є вищою формою розвитку товарно-грошових відносин.

При гармонійно розвиненій інфраструктурі, налагодженому правовому забезпеченні механізмів захисту інтересів інвесторів, емітентів, посередників, ринок цінних паперів є могутнім прискорювачем економічного розвитку країни. Функціонування ринку облігацій знаходиться під впливом змін ситуації на фондовому ринку. На окремих етапах розвитку фондового ринку ринок облігацій виступає головною рушійною силою розвитку ринку цінних паперів. Іноді, динаміка розвитку ринку облігацій визначається розвитком інших сегментів фондового ринку або ринку в цілому. Місце та роль ринку облігацій у системі фондового ринку знаходиться під впливом змін усіх факторів ринку, і це відображається в динаміці ринку облігацій.

Досліджуючи економічну сутність фондового ринку, українські вчені відзначають його найбільш характерні функції:

- акумуляція (абсорбція) коштів населення та підприємств;
- залучення великої кількості фізичних та юридичних осіб до процесу інвестування;
- концентрація коштів у секторах економіки, які мають пріоритетний характер;
- збільшення частки капітальних вкладень;
- залучення вітчизняного та іноземного капіталу для розширеного виробництва;
- оптимізація галузевої, виробничої та регіональної структури (міграція капіталу, перелив капіталу, вирівнювання норми прибутку);
- збалансування попиту й пропозиції на ринку капіталів;
- узгодження майнових державних, інституціональних та індивідуальних інтересів;
- стимулювання розвитку ринку за рахунок появи нових фінансових інститутів;
- створення конкуренції у фінансовій системі;
- економія суспільних витрат обігу грошей;
- сприяння реалізації науково-технічних досягнень;
- сприяння збільшенню ефективності управління економікою;
- створення умов для інтеграції у світову економічну систему [1, с.11-12; 2, с. 13].

За допомогою функціонального аналізу вчені намагаються дати оцінку системі фондового ринку, та розкрити механізми його функціонування. Російські вчені також приділяють значну увагу розкриттю функціональної залежності ринку цінних паперів. Зокрема, російський вчений А.Н. Буренін, аналізуючи функції ринку цінних паперів, стверджує, що „...перша функція фондового ринку заключається у мобілізації коштів вкладників для цілей організації та розширення масштабів господарської діяльності. Друга функція – інформаційна...” [3, с. 12]. Інший російський вчений Я.М. Миркін наголошує: „Функції ринку цінних паперів зводяться до наступного:

- перерозподіл грошових ресурсів на цілі інвестування;
  - перерозподіл („купівля-продаж”) фінансових ризиків;
  - розкриття та перерозподіл інформації про фінансові ризики, доходність та ліквідність, впливаючі на інвестиційне рішення;
  - індикація стану економіки та її економічного сектору;
  - визначення курсів цінних паперів (ціноутворення на фондовому ринку)” [4, с. 10-11].
- Доповнюючи висновки своїх колег, М.Ю. Маковецький до основних функцій ринку цінних паперів відносить: комерційну, цінову, інформаційну та регулятивну, а також окремо розглядає специфічні функції,

зокрема, акумулятивну, страхову, трансформаційну та інноваційну [5, с. 116-118]. Доповнюючи один одного, вище згадані вчені окреслили фактично усі основні функції ринку цінних паперів. В той же час слід зазначити, що їх увага зосереджена на фондовому ринку в цілому, без достатньої деталізації функціональної структури окремих секторів фондового ринку. Цілком зрозуміло, що кожний із секторів фондового ринку, в тому числі і ринок облігацій, має ряд особливостей, що впливає на формування функціонального середовища ринку.

З метою дослідження ринку облігацій як системи необхідно проаналізувати та виявити функції, що притаманні цьому ринку, враховуючи дослідження вчених щодо функціональної системи фондового ринку в цілому. Дослідження базується на науково-практичній базі сучасного українського ринку облігацій, яка описана в науковій та нормативно-методичній літературі, а також висвітлена в працях публіцистичного та прикладного характеру. В основі аналізу полягає аналітичний метод з використанням понятійного апарату простої та діалектичної логіки.

Функції, які притаманні ринку цінних паперів діють і на ринку облігацій, хоча з деякими уточненнями. Діючий механізм ринку облігацій дає можливість акумулювати кошти багатьох інвесторів із різних країн світу і тим самим забезпечувати оптимальне узгодження конкурентного середовища. Покупцями облігацій можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. При цьому облігації на відміну від банківських кредитів дають змогу залучати кошти у великій кількості інвесторів, а не лише у одного інвестора - банку. Ринок облігацій суттєво впливає на процеси, які відбуваються на ринку капіталів. За рахунок операцій на ринку облігацій відбувається і процес перерозподілу капіталів між галузями та секторами економіки. Але при цьому слід зазначити, що ринок облігацій стоїть осторонь зміни власності в процесі перерозподілу статутних капіталів підприємств. Отже, слід мати на увазі, що коли розглядається функція ринку облігацій щодо перерозподілу капіталів, то мається на увазі лише борговий капітал, який є частиною всього капіталу суб'єктів господарювання.

Ринок облігацій має великі переваги, на відміну від інших інструментів фондового ринку, щодо концентрації капіталу в пріоритетних галузях економіки. За рахунок мобільності руху капіталу ринок облігацій забезпечує оптимальне перегрупування коштів між галузями економіки. Механізм ринку облігацій забезпечує оптимальне перегрупування коштів між державними (муніципальними) органами влади, вітчизняними, зарубіжними юридичними та фізичними особами. Ринок облігацій має переваги у процесі перегрупування коштів між державними та приватними структурами за рахунок більшої мобільності та оптимізації грошових потоків і відсутності необхідності узгоджувати проблеми перерозподілу власності.

Суттєве значення відіграє ринок облігацій у процесі впровадження нових технологій. Його механізми дозволяють акумулювати значні кошти, необхідні для впровадження в практику нових науково-технічних розробок та винаходів. Також перевагою ринку облігацій є можливість забезпечити оптимальне перегрупування коштів між пріоритетними та традиційними галузями економіки країни за якнайменший час. За допомогою ринку облігацій є змога за оптимальний період часу залучати кошти як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку. Він також, у більшості випадків, має перевагу щодо виходу на зарубіжні інвестиційні ринки на відміну від інших інструментів фондового ринку. Для зарубіжних інвесторів купівля облігацій є більш прогнозований інвестиційний процес, аніж купівля акцій, особливо, якщо це стосується фондових ринків країн, що розвиваються.

Інформаційне значення ринку облігацій полягає в тому, що ринкова вартість облігацій є індикатором фінансового стану ринку. Хоча слід зауважити, що на відміну від акцій, динаміка ринкової вартості облігацій відображає у більшій мірі тимчасові ситуаційні зміни. Якщо вартість акцій відображає зміни у вартості майна в часі, то ціна облігацій відображає лише вартість боргу у часі і не залежить від оцінки вартості майна емітента. Динаміка ринкової вартості облігацій є ефективним індикатором для прийняття зважених інвестиційних рішень як приватними інвесторами, так і органами державного регулювання. Зокрема, курсова вартість державних облігацій є одним із головних фінансових індикаторів ринку розвинутих країн світу. Функція перегрупування ризиків через систему облігацій проявляється у механізмі урегулювання лише фінансових ризиків, які пов'язані з вартістю грошей. В той же час ринок облігацій не дає можливості перегрупувати ризики майнового характеру, які стосуються власності на нерухоме та рухоме майно. Ринок облігацій може забезпечити страхування лише фінансових ризиків, а не ризиків майнового права.

Регулятивна функція ринку облігацій включає в себе процес регулювання грошовими потоками між суб'єктами господарювання та бюджетними структурами. Система державних (муніципальних) облігацій забезпечує дієвий механізм регулювання грошових потоків між державними структурами та інвесторами. Ринок корпоративних облігацій виконує регулюючу

функцію в межах усього фінансового ринку країни. Але регулююча функція ринку облігацій має обмеження, що стосуються сфери функціонування цього ринку.

Виходячи із вищевикладеного, ми вважаємо, що ринок облігацій характеризується наступними функціями:

- акумулювання коштів юридичних та фізичних осіб;
- залучення коштів серед великої кількості вітчизняних та зарубіжних інвесторів;
- перерозподіл коштів між галузями економіки;
- концентрація коштів в пріоритетних галузях економіки;
- забезпечення фінансування науково-технічного прогресу;
- оптимізація попиту та пропозиції на кошти, що обертаються на фінансовому ринку;
- створення конкурентного середовища на фінансовому ринку;
- створення нових фінансових інструментів;
- інтеграція між внутрішнім та зовнішнім фінансовим ринком;
- індикативний вплив - стан фінансового ринку в цілому;
- інформаційне відображення динаміки фінансового ринку;
- регулювання грошових потоків на галузевому та державному рівні;
- перерозподіл фінансових ризиків між суб'єктами господарювання та бюджетними структурами;
- страхування фінансових ризиків від непередбаченого негативного руху коштів.

Ці функції розкривають економічну сутність сучасного ринку облігацій, дають можливість усвідомити сутність процеси, що відбуваються на ринку, та є основою для розробки практичних рекомендацій щодо регулювання ринку облігацій України. З метою розширення та поглиблення дослідження в цьому напрямку вважаємо за необхідне розглянути процеси протиріччя між функціями ринку облігацій і ринку акцій та інших сегментів фондового ринку. Дослідження такого характеру нададуть можливість розкрити взаємовідносини між різними сегментами фондового ринку та оцінити сучасні тенденції, які гальмують розвиток ринку цінних паперів на Україні.

Література

1. Мозговий О.М. Фондовый рынок: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т. — К.: КНЕУ, 1999. — 332 с.
2. Павлов В.І., Пилипенко І.І., Кривовязюк І.В. Цінні папери в Україні: Навчальний посібник. — Видання 2-ге, доповнене. — К.: Кондор, 2004. — 74 с.
3. Буренин А.Н. Рынок ценных бумаг и производных финансовых инструментов.- М.: Издательство: Научно-техническое общество имени академика С.И. Вавилова серия: Теория и практика финансового рынка дата выхода, 2002. — 276 с.
4. Миркин Я.М. Рынок ценных бумаг. Учебное пособие. — М.: Финансовая академия при Правительстве РФ, 2002. — С. 10-11.
5. Маковецкий М.Ю. Инвестиционный процесс и рынок ценных бумаг: механизм функционирования, современное состояние, перспективы развития. - М. АН. 2004. — 650 с.

УДК 336.71

Г.С. Ліщенко

СПІВРОБІТНИЦТВО БАНКІВ ЗІ СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ ЯК СПОСІБ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Розвиток фінансового ринку країни відбувається як шляхом вдосконалення окремих його елементів, так і зв'язків між ними. Останнім часом співробітництво комерційних банків та страхових компаній стає дедалі популярнішим. Ця тенденція має свої причини, а саме численні взаємні переваги від такого співробітництва. Поряд із ними існують також суттєві проблеми розвитку кооперації між банками та страховими компаніями.

Дана тема досить широко обговорюється в періодичних виданнях України та Росії. Серед найбільш активних авторів слід відмітити В.М. Фурмана, який приділяє увагу питанням комплексного страхування банківських ризиків [1, с. 118-122], а також П.В. Щедрого, О.М. Бігуна, М.М. Полєвіка, розглядаючих практику страхування кредитів в банківській системі України [5, с. 54-59]. Проблеми